

Därför jobbar vi för mycket

STRESS OCH BALANS Det finns mindre att göra, ändå jobbar vi som dårar. Sociologen Roland Paulsen förklarar vad det beror på och varför det egentligen skulle räcka med fem timmars arbetsdag.

Det en person producerar i dag krävdes det i början av 1900-talet 20 personer för att tillverka. Men pengarna fortsätter att rulla in, trots att vi har mindre att göra. I boken *Arbets samhället: Hur arbetet överlevde teknologin* visar sociologen **Roland Paulsen** att fyra till fem timmars arbete per dag skulle räcka för att producera allt som samhället behöver för att välståndet ska bestå.

Så varför jobbar vi i onödan? Svaret är, enligt Roland Paulsen, ideologiskt.

“Problemet är att det i dag är svårt att veta hur lång tid en arbetsuppgift kommer att ta, då det till mångt och mycket beror på individens arbetskapacitet.”

– Synen på förvärvsarbete har inte förändrats i takt med den tekniska utvecklingen. Vi jobbar inte för att vi vill, utan för att vi inte ser något alternativ. När människor får ranka vad som är viktigast hamnar familj, vänner och fritidsintressen högre än jobbet. Vad det främst handlar om är de rådande normerna. På 1700-talet ansågs det till exempel fullt att jobba medan det under industrialiseringen växte fram ett ideal om den ”hederlige arbetaren”. I dag hänger den bilden kvar och har till och med förstärkts, nu anses det fullt att *inte* jobba.

Orsaken till att vi å ena sidan jobbar ihjäl oss och å andra sidan skulle ha råd att gå ner till deltid, menar Roland beror på en grav skevhet i -arbetsfördelningen. För medan vissa yrkesgrupper går på knäna, sitter andra av tiden. Många slösar bort sin tid genom synbart meningslösa arbetsuppgifter och vad som kan betraktas som ”jobb” är en definitionsfråga.

– I dag utförs en ansenlig mängd ”tomt arbete”, det vill säga rent administrativa uppgifter och dokumentation för själva dokumentationens skull.

Roland tar upp ett exempel om en tysk banktjänsteman som när han gick i pension skickade ett mejl till sin avdelning där han deklarerade att han inte hade gjort ett jota de senaste 17 åren.

– **Den ena handen har inte** koll på vad den andra handen gör. I det här fallet hade hans arbetsuppgifter under årens lopp kommit att fördelas på olika nyanställda. Ett annat exempel är en direktör som uppgav att han jobbade 15 minuter varje dag. Arbete i dag är generellt sett väldigt irrationellt organiserat.

En bidragande orsak till denna irrationalitet är enligt Roland organisationsledningars envisa önskan att mäta det omätbara.

– Problemet är att det i dag är svårt att veta hur lång tid en arbetsuppgift kommer att ta, då det till mångt och mycket beror på individens arbetskapacitet. I fabriker kunde man lätt se hur många enheter som kunde produceras per timme, medan det till exempel är svårt att avgöra hur lång tid det tar för en utvecklare att göra en ny app.

Fram till 1976 såg vi stora arbetstidsförkortningar, då bland annat pensionsåldern sänktes från 67 till 65 år. I dag löper dock diskussionen i motsatt riktning.

– Vi har levt i ett överflödssamhälle de senaste 60 åren, men hur rika vi än blir har vi fortfarande bara ett sätt att fördela resurserna på, nämligen via lön och skatt på nyss nämnda. Att skapa jobb, trots att det alltså inte finns något egentligt behov, är prio ett. Vilken typ av jobb vi skapar har blivit sekundärt. Det syns tydligt på den förlustaffär som Fas 3 är. Trots att det är omkring 50 procent dyrare att hålla igång understödsprogram istället för att bara ge pengar i handen är det ändå den vägen man väljer.

Så varför inför man inte bara förkortad arbetstid?

– Den rådande normen är att alla ska förvärvs-arbeta på heltid. I dagens klimat, framför allt på tidningarnas ledarsidor betraktas inte frågan som seriös. Men trots det verkar det som att det råder konsensus om att en arbetstidsförkortning vore eftersträvansvärd, men att ”det inte går just nu”. Skälen som uppges i debatten varierar, det kan röra sig om globalisering eller budget. Jag ser det som ett symptom på hur politiken har gått från en transformativ kraft till administrativ kraft och att staten har fått en slags brandsläckarfunktion.

Ser du någon tendens till en vändning?

– Nej, inget parti har hittills visat några tecken på visionärt tänkande när det gäller att se till andra pengaflöden än lön. Och att hitta nya instrument för att fördela resurserna verkar vara ljusår bort.

Text: Lina Hovling